

Další perla v nabídce Komorní scény Aréna

Krutý a zároveň
nádherný
divadelní kus

LADISLAV VRCHOVSKÝ

Ten, kdo vnímá filozofii, případně umělecké dílo jako návod k praktickému životu, je zákonitě v okamžiku setkání s Ladislavem Klímou zaskočen či přímo znechucen. Ten, kdo toto znechucení použije po zhlédnutí inscenace jeho prózy Utrpení knížete Sternenhocha v úpravě a režii Silvestera Lavříka na jevišti ostravské Komorní scény Aréna jako odsuzující argument, tím ovšem jen potvrdí Klímovo základní životní motto: praktický lidský život je jen parodie skutečného bytí.

Hostování Silvestera Lavříka v ostravské Aréně potvrzuje jednu zkušenost: pokud má zdejší herecký soubor respekt k režisérovi, výsledek patří ke špičce toho, co dnes české divadlo divákům nabízí.

Ambice autora jevištní předlohy a režiséra S. Lavříka sahají velmi vysoko - jak výsledek dokazuje, naprosto oprávněně. Do pevného řádu stylizovaného pohybu, slova i toku jevištní akce zde nesmí vstoupit jakákoliv improvizace - sebemenší pohyb či intonace jedné hlásky má svůj význam. A je-li v sále člověk, kterého odrazuje krutost textu, pak krása jevištních obrazů jej přiková do sedadla, byť třeba nestáčí sledovat zběsilý proud myšlenek „šiléného filozofa“ posedlého krásou tvůrčího bytí.

Představitel postavy knížete Hellmutha von Sternenhocha René Šmotek pod Lavříkovým vedením vyrůstá ve výjimečnou hereckou osobnost, Helga Daemona Lucie Finkové je dalším nesmírně příjemným překvapením - její ukázněný výkon s přesným vyjádřením vnitřního života postavy patří k tomu nejlepšímu, co Aréna nabízí. Výborná je scéna a kostýmy Marije Havran j. h. - princip otočného zakřiveného zrcadla kongeniálně vystihuje způsob nazírání reality skrze vnitřní zrak Ladislava Klímy.

Jestliže „jeho veličenstvo měšťák“ nemůže přežít setkání s Klímou bez úhony, tak vnímavý divák, který na sebe nechá dopadat intenzivní proud nelidskosti, vychází po představení ze sálu posílen v samé podstatě svého lidství.

René Šmotek ve hře Láska jest hovadství v režii Silvestra Lavříka na jevišti Komorní scény Aréna.
Foto: ARCHÍV KSA

Derniéra pozoruhodné inscenace Komorní scény Aréna

Inu, „Láska jest hovadství” 23892

JAN HAVLENA

OSTRAVA. Naposledy budou mít diváci šanci zhlédnout pozoruhodnou divadelní inscenaci **Láska jest hovadství.**

V pátek 18. prosince bude mít hra v ostravské **Komorní scéně Aréna** svou derniéru. Hru sepsal a s hereckým souborem připravil slovenský scenárista a režisér Silvestr Lavřík volně na motivy groteskního románetta Utrpení knížete Sternenhocha, prvorepublikového spisovatele a filozofa Ladislava Klímy. Inscenace je stylově výtříbenou tragikomedii. Podobně jako v Klímově předloze, je divák svědkem „krutě romantických“ či „bláznivě nadreálných“ výstupů. Jednoznačný výklad inscenace je nemožný. Režisér hraje s diváky hru na téma možné varianty lásky a odhaluje vnitřní svět pochyb či „něžných krutostí“.

Představení, jež mělo premiéru na podzim minulého roku, bylo prvním režijním počinem Slováka Silvestra Lavříka – nositele ceny Alfreda

Hlavní protagonisté Lucie Finková (Helga) a René Šmotek (Hellmuth).
Foto: Filip Vančo

Radoka za původní dramatický text – na české divadelní scéně. Kromě neobvyklého tématu a režijního způsobu vpravění diváky jistě zaujme také jednoduchá a při tom kon geniálně působící výtvarná složka celé inscenace, kterou připravila hostující slovenská scenografka Marija Havranová. Opravdovým zážitkem je však herectví jednotlivých ak-

térů hry. Připomeňme alespoň Reného Šmotka v roli knížete Hellmutha a Lucii Finkovou coby Helgu – Démonu. Oběma hercům se povedlo to, co není na našich scénách hned tak k vidění: věrohodně znázornit i ta nejskrytější a nejtemnější zákoutí vnitřního (mnohdy nepochopitelného a při tom všem dobře známého) světa lidské duše.

Členové Komorní scény Aréna mohou užívat prázdnin naprosto oprávněně

Ohlédnutí za divadelní sezónou

LADISLAV KNÍŽÁTKO

OSTRAVA. S nastávajícími divadelními prázdninami je možno zhodnotit další rok činnosti ostravské Komorní scény Aréna.

Letmě se ohlédnout za výsledky dramatické tvorby ostravského souboru Komorní scény Aréna znamená dobrat se skutečnosti, že tato progresivní skupina dokázala udržet latku svých uměleckých nároků v sympaticky náročné poloze, nezpronevěřit se zásadě uvádění představení v netradiční scénické podobě a dramaturgickým výběrem nadále prozozovat svoji originalitu.

Ze čtyř nastudovaných her se největší uměleckou výlučností vyznačovalo nastudování groteskního romanetta svérázné osobnosti české filozofie Ladislava Klímy „Utrpení knížete Sternenhocha“, na jehož motivy vytvořil myšlenkově i tvarově pozoruhodnou inscenaci pod případným názvem „Láska jest hovadství“ hostující slovenský režisér Silvester Lavrík. Spolu s talentovanou scénografkou jihoslovanského původu Marijí Havranovou se pokusili transformovat obludnou imaginaci prostoupenou literární předlohou do scénického sdělení, které prostřednictvím vyhoceně expresivních hereckých výkonů, významově podpořených efektní jednoduchostí scénického návrhu i s velkou inven-

cí vytvořených kostýmů, rozkřívá před divákem absurdnost požadavku po dokonalosti lidských vztahů. Se sarkastickým šklebem je zde demonstrována pošetilost touhy po absolutním naplnění vůle jedince, po bezvýhradném ovlivnění a naplnění svých osudových rozhodnutí, bez respektování neodvolatelné konečnosti svého bytí. Silné představení je nesené zejména znamenitými výkony Lucie Finkové v roli Helgy a Reného Šmotka v postavě Hellmutha. Velmi působivě jsou využity reprodukováné vstupy z díla známého hudebního skladatele Arna Pärta.

Soubor ztvárnil také klasickou pohádku

Zdařilým počinem bylo též „Hraní o velké lásce Radúze a Mahuleny“, osobitě pojatá interpretace známého příběhu režisérem Pavlem Cisořským. Inscenaci, spolu s výtvarníky Tomášem Volkmerem a Kateřinou Kazickou, choreografkou Lenkou Dřimalovou a Vladislavem Georgievem (hůbba), vystavěl s velkým smyslem pro postižení drsně poetického a scénicky působivého prostředí i pro plnokrevnost dynamicky gradovaných situací. Herecky zde dominovaly výkony Marka Cisořského, Gabriely Wilčkové, Lucie Finkové, Dušana Škubala, Kateřiny Havelkové, Renáty Klemensové, Reného Šmotka a Vladislava Georgieva.

Výtvarník Tomáš Volkmer

René Šmotek ve hře Láska jest hovadství

Foto: archiv

se úspěšně uplatnil i jako režisér, když s velkou tvůrčí horlivostí a podmanivým elánem vytvořil „Čertoviny“ – tradičními loutkářskými technikami vedené rozverně představení v atmosféře „rodinného divadla“.

Náročným a ve svém výsledku bezesporu zdařilým scénickým experimentem se stala scénická adaptace rozhlasové hry dánského punkového autora Morti Vizki „V.I.P.'s Children“ českotěšínského renomovaného režiséra Janusze Klimszy. Netradičně komponovaný jevištní

celek s několika pozoruhodnými hereckými výkony se stal výsostným uměleckým zážitkem. Závěrečná premiéra hry C. Gozziho „Být královnou Samandalu“ je vlastně již úvodem do další sezóny po divadelních prázdninách.

Tuto dovolenou mohou členové Komorní scény Aréna prožívat se zaslouženým zádostiučiněním. Vždyť jejich vskutku úspěšná činnost se stále více stává předmětem pozornosti nejen v Ostravě, ale i v celorepublikovém měřítku. A dodejme, že naprosto oprávněně.

Z říše dobových grotesek

(TOF)

N. V. Gogol se oprávněně znovu a znovu vrací na česká jeviště, neboť patří ke stálicím, jehož satirický přesah do našich časů je obdivuhodný. Namlsání ho Ženitbou v provedení maďarských divadelníků na nedávném festivalu Divadlo Plzeň připomnělo náš domácí vynikající překlad téže komedie Leošem Suchařípou Činoherní studio ští nad Labem (premiéra 14. listopadu).

Režisér Michal Lang nehledal po ústeckou scenarici nějaký sjednocující mnohovýznamový prvek (jakým bylo bláto na obuvi postav ženitby v podání budapeštských a šopronských herců). Rozhodl se akcentovat groteskní podstatu »hrdinů«. V přívalu pitoreskních situací se toto otevírá velký prostor pro komiky v souboru, zejména pro Natálii Drabiščákovou, jejíž nestá Agáta je oním typem příští báryšni vybírájí, přebírájíci a nakonec zase na ocet zůstávají. Jejím nejzřetelnějším protihráčem není tenkrát nebohý starý mládenec Podkolatov Toše Krejčíř, nýbrž skvělý typ Kočkareva, jehož ite a prostředníka, kterého s ošuntělou manželkou, s jakou dokáže překonat i plivance »ota v obličej, vytvořil Jaroslav A. Haidler.

Ústecká Ženitba je jistá nezvratlost adeho kolektivu pro většinu rolí (s výjimkou čekareva). Patrně je to zejména na dohazovačce Tekle (Jitka Prosperi) a Agátině tetě Arině (Veronika Rašťáková). Groteskní verze Ženitby nejlépe doložitelná Onučkinem (Jan Bidlas), který se v průběhu námluv stává postupně inidou. Za návštěvu ta inscenace určitě stojí. Z podobného, avšak mnohem vyprázdněnější souboru je Palackého třída 27 F. F. Šamberk v režii Ladislava Peška v Severomoravském divadle Šumperk (premiéry 8. a 15. 11.). Pozorodná je především obrovským úsilím šumského souboru oživit prakticky již mrtvé díle české předkondelíkovské komiky, jež zapo-

mínány autor napsal v roce 1884. Také Pešek se rozhodl mravoučnou komedii opepřit gejiřem groteskních nápadů, takže situace zcela převážily řídký text. Je to malé prokletí většiny textů národního obrození: Potřebovaly by totiž pro záchranu nejprve přeložit – do češtiny.

Z herců dominovali Vladimír T. Gottwald jako šupácký Heliodor Drmola a Jiří Kraus v roli ženicha Teodora Buňky. Ti také dodávali představení největší díl komična. Ostatní, nevybavení tak výrazným komickým rejstříkem, se soustředili zejména na to, aby se orientovali v krkolonném Šamberkově kuse směřujícím podobně jako Gogol, avšak s českou bezzubostí, také k ženitbě – a hned několikanásobně.

Aréna Ostrava znovu dokázala, že patří ke štikám v rybníce našich scén. Troufnout si po zpropadené nepovedené filmové adaptaci Utrpení knížete Sternenhocha z roku 1990 (Jan Němec, V záru královské lásky) znovu na po-

Výraznou nevěstou v Gogolově Ženitbě v ústeckém Činoherním studiu je Natálie Drabiščáková. Zleva jí radí tetička Arina (Veronika Rašťáková), zprava dohazovačka Tekla (Jitka Prosperi).

V Šamberkově Palackého třídě 27 je původcem všech zmatků Heliodor Drmola (uprostřed). Kolem něho mistr švec Kulišek (Stanislav Waniek), ženich Buňka (Jiří Kraus) a služebná Josefína (Anna Bazgerová).

SNIMKY: IVO TOUFAR

zoruhodnou literární předlohu Ladislava Klímy, k tomu bylo zapotřebí notné odvahy. Silvester Lavřík ji našel a přinesl severomoravské metropoli další diadem do náhrdelníku tak či onak pronikavých inscenací – Lásky jest hovadství (premiéra 27. října).

Příběh »groteskního romanetta« je soustředěn na deviovaný vztah Hellmutha Sternenhocha a jeho ženy Helgy. Zejména Lucie Finková herecky naprosto přesně vystihla záměr režiséra Lavříka ve zdůraznění anomálií v psychice

postav v jistém až choreograficky přesném slohu. Výrazný typ pro stylizování charakteru! René Šmotek je zdatným a zkušeným partnerem. Jeho Hellmuth je slabosky vyšínutou zrudíčkou šinoucí se od vraždy k nekrofilii. V groteskně antikvizujících kostýmech a na scéně Mariji Havrana se na sugestivním zážitku podíleli i další aktéři, vypravěčka Daniela Rainischová, Trhan Vladislav Georgiev, a dále Marek Císoský a Dušan Škubal v rolích psů Lva a Slona. Aréna má další lahůdku pro Prahu.

HM 2. 238, 5. 12. 97, 15. 46

Lavrík pronikl do surreálního světa Klímových figur

Úspěšnou premiéru má za sebou v ostravské Aréně "krutě romantická historie sepsaná Silvestrem Lavříkem volně na motivy groteskního romaneta Utrpení knížete Sternenhocha filosofa a ctihodného blázna Ladislava Klímy". Lavřík, známý české divadelní obci především díky Radokově ceně za původní hru, se tak na tuzemské scéně poprvé představil i jako režisér.

Klímův text nestrhnul inscenační tým Arény k tomu, aby náznorně předváděl nejrůznější perverzity, efektní surovosti či knížecí šílenství. Režisér pronikl pod vnější slupku vyprávění k předivu vztahů, surreálnému světu, v němž se postavy pohybují a zoufale drtí. Více než jadrný ja-

zyk aktérů přitom nepůsobí vulgárně, ale upřímně, neboť vyvěrá ze samého nitra postav. A téměř romantický závěrečný dialog Hellmutha s Helgou učiní za krutostí protkaným příběhem sladce bolestnou tečku.

Skrze drama podváděného Sternenhocha, který vyřeší svůj osudový vztah s manželkou tím, že ji zabije, demonstruje Lavřík pokřivené rozměry Klímova textu. Obrovské vypouklé zrcadlo na scéně vrací hercům i divákům obraz věčného šklebu světa. Podivná trojice - vypravěčka a její nohsledi s černými klaunskými nosy - prochází celou inscenací jako temný komentář i věčné pokušení. Svíjejí se v bezhlesném tanci, němě

koncertují na smyčcové nástroje a dráždí i čichové buňky obecenstva, když na rozžhavené lopatce dychtivě opékají vajíčko či syrové maso.

Kontrastně k jednoduchosti až asketičnosti scény působí kostým knížete, zdobený kýčovitými leopardími kožeškami, i jeho pojízdný tygrovaný trůn. Zneuctěná Helga přichází s šaty "ušpiněnými" otiskem nahého mužského těla (princip takzvaného Rorschachova testu). Tento prvek využili v Aréně i k doprovodné výstavě, která se skládá z modrých "autoportrétů" účinkujících herců.

Hellmuth Reného Šmotka je knížetem zvrátů a krajních poloh. Šmotek se pohybuje jako

vypelichaný panter s křečovitým úsměvem na kluzkém ledě své role mezi jasnovidným šílenstvím, škemravým ponižením i krutou nadřazeností. Vnáší do hry ironizující nadhled nejen nad svou postavou, ale i nad vážností inscenované problematiky vůbec. Helga Lucie Finkové má v sobě nádech krásy a nedotknutelnosti antických soch; svou zdánlivou chladností provokuje, pronásleduje.

Inscenace *Láska jest hovadství* se vyznačuje dokonale nuancovanou hereckou a režijní prací a Lavříkovi se podařilo vtisknout jí pevný tvar, přesnost a čistotu výrazu.

PETRA POGODOVÁ

Autorka je studentkou FF UK

Komorní scéna Aréna Ostrava - Silvester Lavřík: Láska jest hovadství (na motivy románu Ladislava Klímy Utrpení knížete Sternenhocha). Režie Silvester Lavřík j. h., výprava Marija Havran j. h. Premiéra 27. října.

Lavrík má lásku za hovadství

Spíš snaha šokovat než vytvářet příběh tragické lásky knížete Hellmuta Sternenhocha a jeho démonické ženy Helgy je charakteristická pro inscenaci Silvestra Lavříka *Láska jest hovadství* v ostravské Aréně. Název odkazuje k románu filozofa a spisovatele Ladislava Klímy. Lavřík spolu se sedmi herci možná trefně vystihl jeho poetiku. Z inscenace samé se však poněkud vytratil život.

Jako by její tvůrci byli pouhým nástrojem Klímova vyjadřování a nesnažili se zachytit sotva postižitelné věci života a smrti. Proto paradoxně působí stylizace herců do figurek z hracího strojeku, na kterém obživnou dva hromotluci - Lev (Marek Císovský) a Slon (Dušan Škubal) - i nepřírozeně natupí-

rovaná Vypravěčka (Daniela Rainischová). Ta svým brilantním zpěvem přiláká ze tmy na scénu bez dekorací ženu-vamp Helgu (Lucie Finková). Stejně bezduše a loutkovitě se za ní na invalidním vozíku přišourá slabomyslný kníže Hellmuth (René Šmotek).

Symbolem pokřivení a zvrácenosti světa je pùlkruhové zrcadlo v zadní části jeviště. Právě u něj k sobě manželé opět naleznou cestu, a to i přesto, že je Helga dávno v říši mrtvých. Lavřík tak potvrzuje Klímův vztah k lásce muže a ženy, která v pozemském světě nemá místo - jest hovadstvím.

K tomu, aby dobře vybavení herci vdechli chladné a vykalkulované inscenaci život, jim však režie nedává příliš mnoho místa. **Michaela Vetešková**

21. 11. 1992, 16. 7. 1992, 17. 1. 1992

Láska jest hovadství

Slovenskí divadelní umelci vytvorili po roku 1989 v Českej republike úctyhodné množstvo inscenácií. Žiaľ, opačne to tak nefunguje. Zahraničné práce Strniska a Bednárika by vydali na samostatné minifestivaly, a to nehovorím o Petrovi Gáborovi, súčasnom umeleckom šéfovi v Olomouci, choreografoch Vaculíkovi a Baloghovi, scénografovi Alešovi Votavovi (naposledy výprava k plzenskej Lucii di Lammermoor) či početnom rade mladých hercov pôsobiacich od královohradeckého DRAK-u až po pražské Divadlo v Dlouhé. Jedným z najnovších prírastkov tejto zahraničnej slovenskej divadelnej žatvy je in-

MARTINA ULMANOVÁ

ale už skúseným amatérskym divadelníkom a renomovaným divadelným autorom - je laureátom Radokovej ceny za najlepší dramatický text roku 1996. Klímova bizarná, košatá literárna obraznosť mu ponúkla vítanú možnosť narábať s výtvorným znakom, a to je, súdiac podľa jeho najslávnejšej inscenácie *Matky* - Lavříkova najmilšia divadelná poloha. Veľkú zásluhu na výtvorne efektnej podobe inscenácie má však aj ďalšia „slovenská zastupkyňa“ v ostravskom divadelnom tíme - autorka výpravy *Marija Havran*. Jej

la“ na kostýmoch. Mladý Sternenhoch má, v zhode s režijným názorom na charakter tejto postavy, tygrovanú náprsenku vzadu pripevnenú zapínaním z dámskej podprsenky, bez chyby je aj jeho frak s infantilným kožušinovým golierikom. Helga - od okamihu „poškvrnenia“ nenávideným manželom, nosí šaty s odtlačkom vlastného nahého tela. Efekty výpravy podporujú efekty inscenačné. Dvaja dvorní poskokovia hltajú surové vajce rovnou z „panvice“, ktorou je lopatka na smeti, inokedy Helga vytiahne zo záňadria svoje mŕtve dieťa - kus surovej roštenky, a flasne ju manželovi rovno do očí.

Lavříkovo divadlo je hrá predovšetkým na divákove zmysly a vyjadruje jeho detskú túžbu po šoku a prekvapení. Sarkastická poloha Klímovho textu zhmotnená vo výrokoch typu „*Rodina - toť pravé téma pro svatý obrázek!*“ či káravého „*Ale ale, kladivem stvrzovati svou lásku ženě...*“ je v Lavříkovej inscenácii intelektuálne potlačená v rovine textu, aj herectva. Najprírodzenejší je v tomto smere René Šmotek ako Sternenhoch, ostatných hercov tak trochu zachvacuje interpretačná bezradnosť, keď nemajú oporu v pohybe či rekvizite. Pravda, to sú len zriedkavé momenty. S podporou všetkých tých hravých a prekvapujúcich scénických efektov nehrajú totiž nič iné než prostý - i keď čudesný, príbeh o dekadentnom manželskom trojuholníku infantilného kniežata, diabolskej panny a zvráteného badmintonistu. Hrajú efektný dej, nie jeho hlbší zmysel. Množstvo režisérových efektných aranží nepôsobí ako premyslená režijná interpretácia, je skôr prostým plodom očarenia výtvarnou silou scénických obrazov. Preto je istý typ, povedzme „analytickejších“ divákov v nebezpečenstve, že až precitne zo všetkých tých surových vajec a mäsa, pánskych podprseniek a frakových kožušienok, začne sa na Lavříkovom predstavení predsa len trochu nudiť.

Autorka
divadelná kritička

Lucia Finková v roli Helgy

FOTO - FILIP VANČO

scenácia *Silvestra Lavříka*, ktorý na ostravskej Komornej scéne Aréna režíroval pod titulom *Láska jest hovadství* svoju dramaturgiu prózy Ladislava Klímu *Utrpení knížete Sternenhocha*. Prvý februárový pondelok sme ju mali možnosť vidieť aj na Slovensku v bratislavskom divadle Astorka.

Lavřík je síce ešte študentom VŠMU,

nádherne „šeredné“ kreslo - detský kočík Helmutha Sternenhocha je vyzbrojené bizarnými schránkami a šuplíkmi. Z jedného z nich vytiahne Sternenhoch v osudnej chvíli vražedné kladivo. Kreslo patrí k najrozkošnejším, najvtipnejším a najfunkčnejším rekvizitám, aké som kedy na divadelnej scéne videla. Možno ešte väčšmi ako na rekvizitách sa Havran „vyfádi-